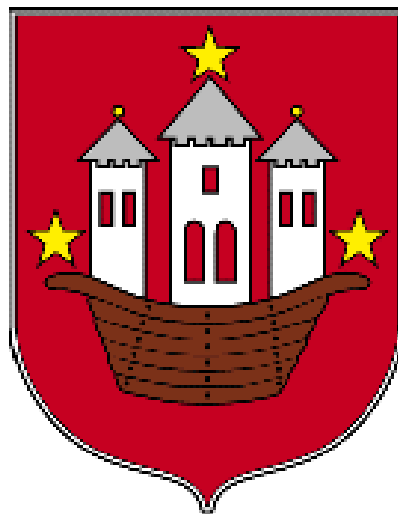

Załącznik do:
Uchwały Nr XXXIV/168/05
Rady Miejskiej w Wąsoszu
z dnia 18 października 2005

**STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA I GMINY WĄSOSZ
na lata 2005-2010**

LIPIEC 2005

SPIS TREŚCI

1.	CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1.	TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2.	ZAŁOŻENIA BRZEGOWE	5
1.3.	STRUKTURA DOKUMENTU	8
1.4.	PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	9
1.4.1.	NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013	9
1.4.2.	NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	11
1.4.3.	KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	12
1.4.4.	WOJEWÓDZKA STRATEGIA INTEGRACJI I POLITYKI SPOŁECZNEJ	13
1.4.5.	POWIATOWA STRATEGIA INTEGRACJI I POLITYKI SPOŁECZNEJ	15
1.4.6.	PLAN ROZWOJU LOKALNEGO	16
2.	CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	17
2.1.	CHARAKTERYSTYKA GMINY WĄSOSZ	18
2.2.	PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	19
2.3.	KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	23
2.4.	KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM	28
2.5.	KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	30
2.6.	ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE	31
2.7.	KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	33
2.8.	ANALIZA SWOT	35
2.9.	IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY	42
2.10.	ZASOBY UMOŻLIWIĄJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	45
2.11.	PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	45
3.	CZĘŚĆ PROGRAMOWA	47
3.1.	MISJA	48
3.2.	CELE STRATEGICZNE	49
3.3.	MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	57
3.3.1.	MONITORING I EWALUACJA	57
3.3.2.	CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW	58
3.4.	HARMONOGRAM WDRAŻANIA I FINANSE	59
4.	UWAGI KOŃCOWE	60

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Aspekty prawne, które są podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna, najważniejsze informacje dotyczące metodyki i wreszcie związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m. in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198).

Oprócz ww. aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, gdzie kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002–2006”.

Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów – w roku 2003 – Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu, a także za niezbędną uznaje się również partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Są to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. ZAŁOŻENIA BRZEGOWE

Okres transformacji, obok istotnych osiągnięć w demokratyzowaniu życia, zaowocował wysoce niekorzystnymi zmianami, które – najogólniej określając – są następstwem „szokowej terapii” wprowadzenia gospodarki rynkowej. Stopniowe odchodzenie od modelu państwa opiekuńczego wywołało takie zjawiska, jak:

- rozwarstwienie społeczne (dychotomiczny podział na: wygrani – przegrani, biedni – bogaci, pracujący – bezrobotni itp.);
- marginalizacja (wykluczenie) wielu jednostek i dużych grup społecznych;
- rosnąca pauperyzacja – znaczne (długotrwałe) obniżenie standardu życia polskich rodzin;
- nierówności społeczne w dostępie do pracy, edukacji, kultury, leczenia, uczestnictwa w podziale dochodu narodowego i inne.

W związku z powyższym przed samorządem stoi zadanie, którego nie można już odkładać „na później”. Jest nim konieczność strategicznego rozwiązywania problemów społecznych osób, rodzin i grup społecznych, problemów o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia.

Socjologowie utrzymują, że w obszarze polityki społecznej występuje konflikt interesów, konflikt pomiędzy ideą a działaniem – idee wyprzedzają działania i rzeczywistość. Julian Auleytner, analizując politykę społeczną jako działalność państwa w pracy „Polityka społeczna. Teoria i praktyka”, określa następująco rolę państwa w zakresie podmiotu polityki społecznej:

- Celem działalności państwa i samorządu (jako podmiotu) jest poprawa położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- Prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- Widzenie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- Dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych;
- Polityka społeczna w nowym ustroju przestała być własnością państwa;
- Określenie publicznych funduszy celowych i administrowanie nimi;
- Określenie zadań w zakresie socjalnej funkcji państwa.

W polityce społecznej Unii Europejskiej, co nie jest bez znaczenia z uwagi na nasze przystąpienie do tej struktury, podstawę wszelkich działań stanowią cele odnoszące się do 3 obszarów:

1. polepszenia warunków życia, pracy i kształcenia;
2. prawa do zatrudnienia i prawa do wykształcenia;
3. stworzenia systemu zabezpieczenia społecznego.

Realizacja tychże celów oparta jest na zasadach socjalnych wspólnoty:

- zasadzie subsydiarności,
- zasadzie osobistej wolności,
- zasadzie solidarności.

Ogólnie akceptowanymi wartościami współczesnej polityki społecznej, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w strategii, są:

- bezpieczeństwo socjalne, tzn. gwarancja dochodów i usług na wypadek pojawienia się tzw. ryzyka socjalnego (choroba, bezrobocie, inwalidztwo itp.);
- wiara w zasoby ludzkie, a więc inwestycje w człowieka, tzn. tworzenie równych szans rozwoju dla ludzi;
- pokój społeczny, traktowany jako wartość podstawowa dla utrzymania harmonijnej współpracy i współżycia między ludźmi (redystrybucja dochodu narodowego na rzecz grup upośledzonych, jak i dialogu społecznego);

- życie rodzinne – uznanie rodziny za podstawową instytucję społeczną, tzn. że polityka społeczna jest polityką prorodzinną.

W nauce o polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu oznacza on przeciwieństwo pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Jan Danecki w publikacji „Kwestie społeczne – istota, źródła, zarys diagnozy” przyjmuje, że „źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa: w mechanizmach życia zbiorowego (...) mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową (...) również międzynarodową”.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych – kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa,
- gwałtowna zmiana społeczna,
- opóźnienia kulturowe,
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania,
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych,
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych,
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych,
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk,
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna,
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych,
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

W opracowaniu lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wysoce przydatne może być pojęcie deinstytucjonalizacji w pomocy społecznej, gdzie pomoc powinna, po pierwsze, służyć życiowemu usamodzielnianiu się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, po drugie, umacniać rodzinę i, po trzecie, być w możliwie najszerszym zakresie zapewniona w społeczności lokalnej.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych) prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane od władz lokalnych informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski ze strony władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła na zaangażowanie środowiska lokalnego w budowę strategii na najważniejszych jej etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Ośrodku Pomocy Społecznej w Wąsoszu przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu, który składa się z trzech podstawowych części: analizy dokumentów strategicznych, części diagnostycznej oraz części projektującej działania w gminie na najbliższe 5 lat. W części diagnostycznej szczegółowej analizie poddano przede wszystkim: dane pochodzące z Ośrodka Pomocy Społecznej, dotyczące lat 2002-2004, dane Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dane Powiatowego Urzędu Pracy, wykaz przestępstw z terenu gminy wg danych policji oraz informacje z Urzędu Miejskiego w Wąsoszu. W analizie problemów społecznych gminy posłużono się także materiałem diagnostycznym – ankietą do badania sytuacji dzieci i młodzieży z perspektywy szkoły, ankietą identyfikującą najważniejsze problemy w gminie oraz techniką badawczą SWOT. Natomiast w części projekcyjnej, na podstawie wyników diagnozy i określenia głównych obszarów problemowych, wyznaczona została misja gminy, cele strategiczne i szczegółowe oraz kierunki działania. Dokument zamykają informacje na temat sposobu monitorowania oraz harmonogram wdrażania strategii.

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując gminną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców.

Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Wstępny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 11 stycznia 2005 r.

Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W Narodowym Planie Rozwoju zawarto główne zasady sprzyjające realizacji podstawowych wartości. Są nimi:

- pomocniczość państwa, czyli umacnianie samorządności terytorialnej i budowa społeczeństwa obywatelskiego z zachowaniem autonomii i partnerstwa w relacjach między administracją państwową oraz strukturami samorządowymi i pozarządowymi;
- uznanie wykształcenia, wiedzy, informacji i kultury za fundament społeczno-gospodarczego rozwoju;

- polityka prorodzinna, która przyczynia się do wyższego poziomu dzietności, gwarantuje prawidłowy rozwój dzieci i promuje partnerski model rodziny;
- ochrona rynku i konkurencji;
- zapewnienie równego dostępu do sądów i ochrony konstytucyjnych praw;
- dialog obywatelski i partnerstwo społeczne;
- kształtowanie partnerskich relacji Polski z państwami demokratycznymi oraz jej uczestnictwo w globalnej polityce i gospodarce.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje 3 cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej (NSIS). Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europy w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin.

Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zasięgu programów zdrowia publicznego, by objąć nimi kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego.

W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy, poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych.

Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej, państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. WOJEWÓDZKA STRATEGIA INTEGRACJI I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Ważnym dokumentem, który należy wziąć pod uwagę, konstruując strategiczne cele i kierunki rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy, jest Wojewódzka Strategia Integracji i Polityki Społecznej. W chwili obecnej Wojewódzki Ośrodek Polityki Społecznej we Wrocławiu jest w trakcie uchwalania jej ostatecznej wersji.

Przyjął natomiast Program Działania Dolnośląskiego Ośrodka Polityki Społecznej w Zakresie Integracji i Polityki Społecznej na lata 2004–2008, który jest dokumentem poprzedzającym strategię, a zarazem będącym jej integralną częścią. Wyznacza on do realizacji priorytety podporządkowane misji, jaką jest poprawa jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska, oraz wskazuje główne kierunki podejmowanych działań na lata 2004–2008.

Dzięki zgromadzonym danym o najważniejszych problemach społecznych zdiagnozowano sytuację społeczną Dolnego Śląska i stwierdzono, że słabymi stronami województwa są między innymi:

- niski i ujemny (dla 14 powiatów) przyrost naturalny,
- starzenie się społeczeństwa – malejąca liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym idąca w parze ze wzrostem liczby osób w wieku emerytalnym,
- utrzymująca się tendencja wzrostowa stopy bezrobocia w ciągu ostatnich 3 lat, z czego najdotkliwiej problem ten odczuwają ludzie młodzi (poniżej 25 r.ż.) oraz absolwenci,
- zły stan zdrowotności – co siódmy mieszkaniec województwa jest niepełnosprawny,
- pogłębiające się ubóstwo społeczeństwa.

Na podstawie diagnozy wyznaczono konieczność równoległego realizowania przedsięwzięć mających na celu:

- **przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu** – działania zmierzające do redukcji istniejących problemów społecznych poprzez wsparcie grup osób dotkniętych marginalizacją społeczną z różnych przyczyn, jak również działania o charakterze profilaktycznym,
- **integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia** – działania zmierzające do wyrównywania szans osobom o szczególnie utrudnionej sytuacji życiowej i wymagającej wsparcia w celu uniknięcia wykluczenia społecznego,
- **krzewienia idei społeczeństwa obywatelskiego** – działania zmierzające ku większej aktywizacji społeczności lokalnej, rozwijaniu lokalnych inicjatyw społecznych, umacnianiu i rozwojowi współpracy pomiędzy administracją i organizacjami pozarządowymi,
- **podnoszenie jakości usług społecznych** – działania prowadzące do coraz lepszej i efektywniejszej pracy podmiotów świadczących usługi społeczne.

W ramach priorytetów przyjęto do realizacji m. in. następujące cele szczegółowe:

- ✓ redukcja zjawiska ubóstwa,
- ✓ przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie,
- ✓ wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie oraz ich integracja zawodowa i społeczna,
- ✓ doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną,
- ✓ aktywizacja społeczna osób starszych,

- ✓ wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn,
- ✓ wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa,
- ✓ aktywizacja społeczności lokalnych z terenów wiejskich,
- ✓ podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej,
- ✓ promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej.

Cele te są najistotniejsze w aspekcie perspektywicznego kreowania wojewódzkiej polityki społecznej (rozumianej jako działania zmierzające do poprawy warunków życia ludności), w tym i pomocy społecznej, (która jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych).

1.4.5. POWIATOWA STRATEGIA INTEGRACJI I POLITYKI SPOŁECZNEJ

W 2003 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Górze opracowało dokument strategiczny – Powiatową strategię integracji i polityki społecznej w powiecie górowskim. W dokumencie tym, na podstawie diagnozy poszczególnych kwestii pomocy społecznej i analiz, określono programy i projekty, stanowiące propozycje działań i kierunki ich realizacji na lata 2003-2010.

Na podstawie diagnozy wywnioskowano, że najbardziej niepokojącym problemem powiatu górowskiego jest pogłębiające się bezrobocie i powiększanie się skali ubóstwa, które jest poważnym zakłóceniem organizacji życia zbiorowego.

Wśród programów i projektów znalazły się m. in.:

- ✓ tworzenie Rodzinnych Domów Dziecka,
- ✓ utworzenie ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- ✓ utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej,
- ✓ wprowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych,
- ✓ tworzenie domów pomocy społecznej, rozwijanie sieci mieszkań chronionych,
- ✓ pobudzenie do aktywności społecznej, związanej z tworzeniem grup samopomocy, osób z różnymi kategoriami problemów.

W strategii przyjęto, że projekty rozwiązywania problemów społecznych są wizją otwartą i mogą być modyfikowane w zależności od zmian lub powstałych nowych zagrożeń społecznych.

1.4.6. PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą gminy Wąsosz na lata 2004-2006, a także wskazuje planowane działania w latach 2007-2013.

Dokument przedstawia sytuację społeczno-ekonomiczną gminy, formułuje cele i zawiera opis strategii zmierzających do osiągnięcia rozwoju społecznego i gospodarczego. Długofalowy plan ma szczególne znaczenie dla podejmowania decyzji służących rozwojowi w różnej perspektywie czasowej, dla ukierunkowania bieżącej działalności samorządu, jak i dla planowania strategicznego w zakresie polityki społecznej gminy.

Wśród obszarów realizacji programu uwzględniono: oświatę, ochronę środowiska, turystykę, sport i dziedzictwo kulturowe, przedsiębiorczość, budownictwo, infrastrukturę oraz informatykę. Założenia programowe oraz zadania polegające na poprawie sytuacji, szczególnie w obszarze oświaty i przedsiębiorczości, powinny zostać wzięte pod uwagę w trakcie projektowania strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY WĄSOSZ

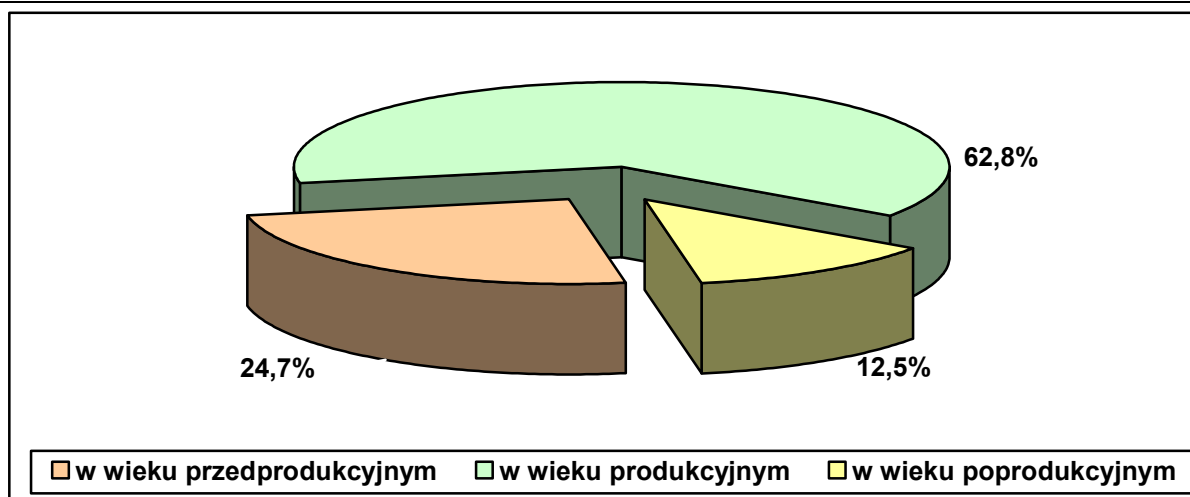
Miasto i gmina Wąsosz, obok gminy Niechlów i Jemielno oraz miasta i gminy Góra, wchodzi w skład powiatu górowskiego leżącego w północnej części województwa dolnośląskiego. Sąsiaduje z gminami: Bojanowo i Rawicz z Wielkopolski oraz z gminami: Góra, Jemielno, Wińsko i Żmigród z Dolnego Śląska. Gmina Wąsosz położona jest między rzekami Orlą i Baryczą, posiada znaczną ilość obszarów leśnych i ciekawy krajobraz. Jest gminą o charakterze rolniczym. Jej strukturę administracyjną tworzą 32 sołectwa, z których do największych należą: Pobiel, Lubiel, Płoski, Cieszkowice, Rudna Wielka i Czeladź Wielka. Gmina zajmuje łącznie teren 193,6 km².

Ośrodkiem administracji samorządowej i siedzibą gminy jest miasto Wąsosz, będące jednocześnie centrum życia społeczno-gospodarczego oraz kulturalnego gminy. W Wąsoszu funkcjonują najistotniejsze instytucje organizujące życie mieszkańców gminy. Na terenie gminy działa 1 przedszkole, 4 szkoły podstawowe oraz 1 gimnazjum. Prowadzony jest Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, działa samorządowa instytucja kultury Zespół Placówek Kultury w Wąsoszu. Opiekę zdrowotną mieszkańcom zapewniają 2 ośrodki zdrowia oraz 4 prywatne gabinety lekarskie.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 36 z Krzywej do Załęczy oraz droga wojewódzka nr 324 z Głogowa do Rawicza. Najbliższymi większymi ośrodkami miejskimi są: Rawicz, Góra, Wołów, dalej są Leszno, Lubin oraz Wrocław – stolica województwa. Charakterystyczne, podmokłe tereny leśne gminy, będące atrakcją turystyczną, stanowią obszar chronionego krajobrazu – Doliny Baryczy oraz lasów uznanych za lasy wodochronne. W gminie występują kompleksy łąk z cenną roślinnością. Tereny użytków rolnych zaliczane są do II i III oraz IV klasy. Obszar rolny stanowi 10.905 ha, a lasy 164 ha powierzchni gminy.

Według spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku, ludność gminy wyniosła 7.415 osób. Na koniec 2004 liczba mieszkańców wyniosła 7.793 osób, czyli zwiększyła się o 5,1%. Zauważa się tendencję wzrostową liczby mieszkańców.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Wąsosz – dane na dzień 31.12.2004 r.

Dane Urzędu Miejskiego w Wąsoszu.

W 2004 roku gminę Wąsosz zamieszkiwało 1.927 osób w wieku przedprodukcyjnym – dzieci i młodzież (24,7% ogółu), 4.894 osoby w wieku produkcyjnym, gotowych do podjęcia pracy (62,8% ogółu) oraz 972 osoby w wieku poprodukcyjnym (12,5% ogółu). Dane liczbowe świadczą o fakcie, że gmina posiada potencjał rozwojowy, którym są osoby zdolne do pracy.

2.2. PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3. 1).

Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

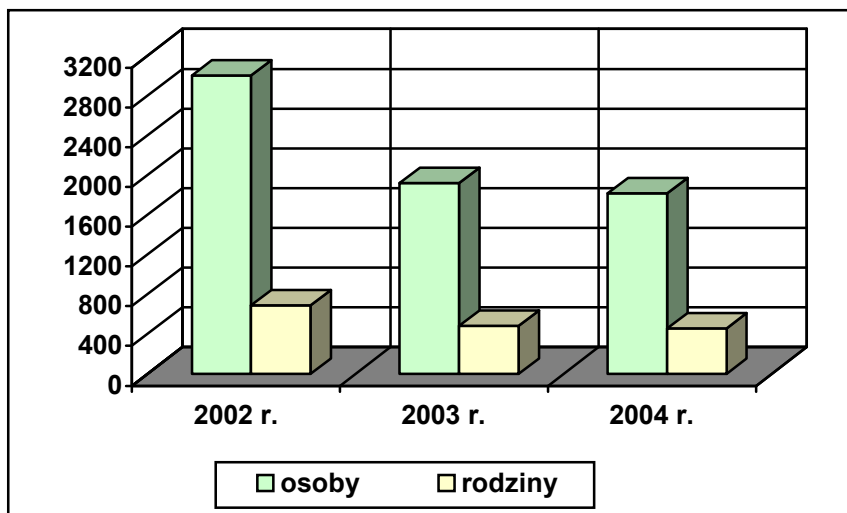
Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Wąsoszu od 2002 roku zmniejszyła się zarówno liczba osób, jak i rodzin korzystających z pomocy. W związku z tym zmniejszeniu uległa także wielkość środków pieniężnych przeznaczonych na ten cel.

Niestety, liczba ta nadal stanowiła wysoki odsetek mieszkańców całej gminy. Spośród wszystkich 7.793 mieszkańców gminy w 2004 roku z pomocy Ośrodka skorzystało aż 1.818 osób, co stanowi 23,3% ogółu mieszkańców.

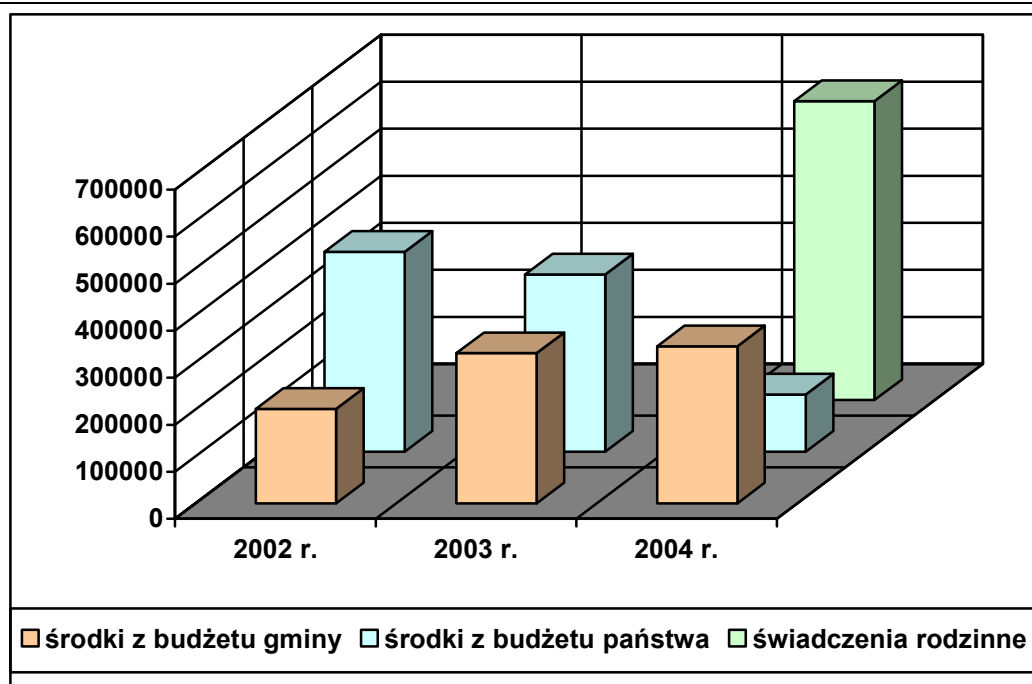
Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2002-2004

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsoszu.

W 2002 roku pomocą zostało objętych 3.001 osób z 694 rodzin. W roku 2003 liczba beneficjentów pomocy społecznej w gminie zmniejszyła się o 35,8% i wyniosła 1.925 osób – łącznie wsparcie trafiło do 485 potrzebujących rodzin. Natomiast w 2004 roku pomocą objęto o 5,5% mniej osób niż rok wcześniej, tj. 1.818 osób z 461 rodzin.

Wielkość wydatków przeznaczonych na pomoc społeczną i świadczenia rodzinne w latach 2002-2004.

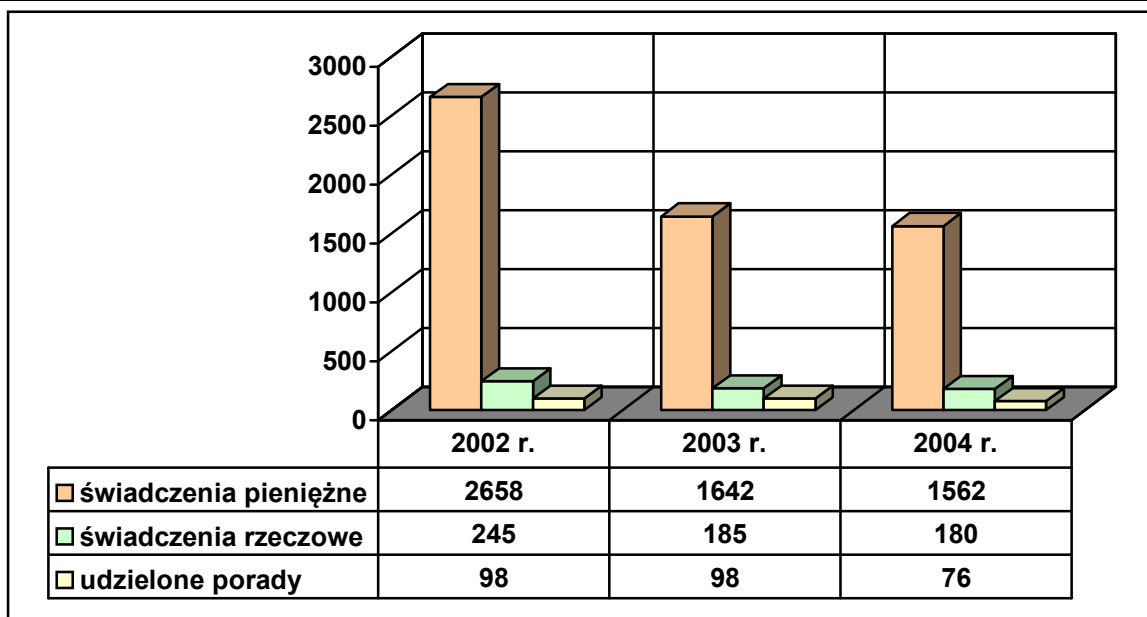

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsoszu.

Wielkość wydatków z systemu pomocy społecznej którymi dysponował Ośrodek Pomocy Społecznej gminy Wąsosz w 2002 roku wyniosła ogółem 625.948 zł, z czego na zadania własne przeznaczono 200.889 zł, a na zadania zlecone 425.059 zł. W roku następnym 2003, kwota została powiększona, pomimo zmniejszenia się liczby odbiorców pomocy, do 696.046 zł, z czego na zadania własne gminy przeznaczono 319.415 zł, a na zadania zlecone 376.631 zł. Natomiast w roku 2004 wielkość środków finansowych została obciążona o 34,5% i wyniosła 455.703 zł. Na zadania własne w 2004 roku z budżetu gminy przeznaczono większość środków – aż 333.870 zł, natomiast na zadania zlecone budżet państwa przeznaczył 121.833 zł.

Ponadto Ośrodek Pomocy Społecznej od lipca 2004 roku wypłacał świadczenia rodzinne. Łącznie w II półroczu ub.r. wydano kwotę 635.267 zł, o 39,4% większą od kwoty przeznaczonej na pomoc społeczną w 2004 roku. Dzięki tym środkom finansowym wsparcie otrzymały 384 rodziny.

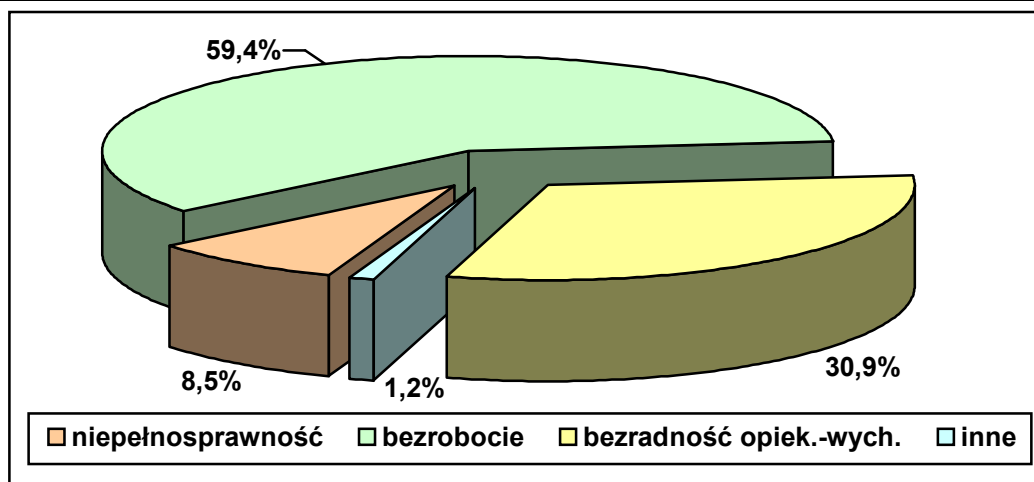
Rodzaje pomocy udzielanej przez OSP w Wąsoszu w latach 2002-2004.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsoszu.

Wśród świadczeń udzielanych beneficjentom pomocy społecznej gminy Wąsosz znalazły się świadczenia pieniężne, rzeczowe oraz udzielanie porad. Jak widać na wykresie, na przestrzeni trzech lat, od 2002 do 2004 roku, udzielono najwięcej świadczeń pieniężnych, przy czym liczba ta maleje wraz ze spadkiem liczby beneficjentów. Pozostałe typy świadczeń wydają się mniej atrakcyjne sądząc po zdecydowanie mniejszej liczbie beneficjentów.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2004 r.

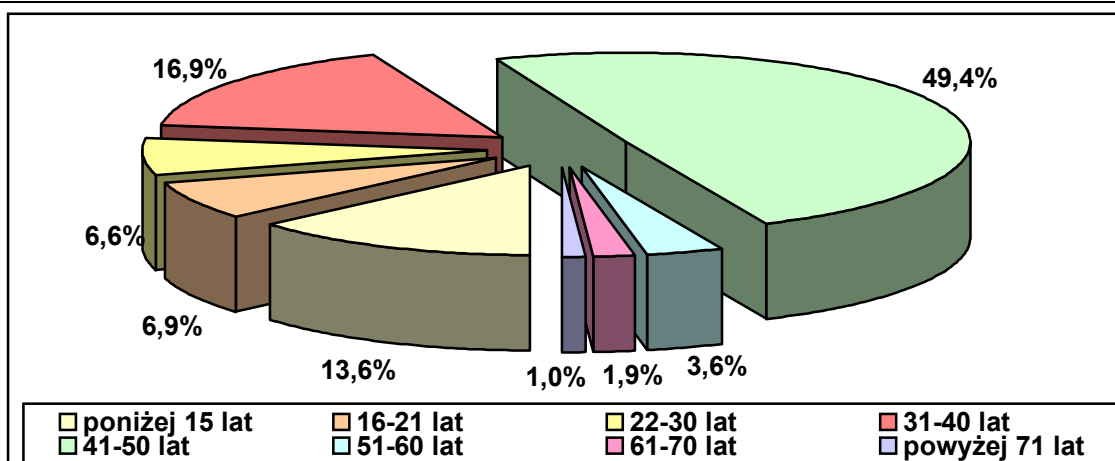
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsosz.

W 2004 r. udzielono pomocy społecznej przede wszystkim z powodu bezrobocia. Pomoc z tego tytułu uzyskało 1.023 osoby pozostające w 256 rodzinach. Jak widać na wykresie, wysoki stopień bezrobocia w gminie Wąsosz jest poważnym problemem sporej liczby jej mieszkańców.

Drugim co do wielkości problemem, ze względu na który udzielano wsparcia, była bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Ogółem z tego tytułu udzielono pomocy 532 osobom, z czego 128 osób z rodzin niepełnych, a 417 – z rodzin wielodzietnych. Wsparciem objęto łącznie 93 rodziny. Kolejnym powodem przyznania pomocy w 2004 roku była niepełnosprawność. Łącznie wsparcie otrzymało 147 beneficjentów, pozostających w 48 rodzinach.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąsosz udzielał także pomocy z powodu: ubóstwa – 12 beneficjentów otrzymało wsparcie (4 rodziny), trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 7 beneficjentów (3 rodziny), oraz z powodu alkoholizmu – pomoc trafiła do 2 osób (2 rodziny).

Struktura demograficzna beneficjentów pomocy społecznej w 2004 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsosz.

Wśród odbiorców pomocy społecznej gminy Wąsosz w 2004 roku znalazło się aż 898 osób w przedziale wiekowym między 41 a 50 rokiem życia. Osoby w tym wieku stanowiły największą grupę wiekową – 49,4% ogółu. Kolejną liczną grupę stanowiły osoby w wieku od 31 do 40 lat – 307 osób (16,9%). Można zauważyć, że osobom w wieku produkcyjnym zagrażają problemy społeczne, zmuszające do szukania wsparcia w Ośrodku Pomocy Społecznej. Jest to zjawisko niepokojące, które powinno skłaniać do refleksji i działań, gdyż jego skutki mogą dosięgać niepełnoletnich członków rodzin potrzebujących pomocy i stać się początkiem innych, złożonych problemów społecznych.

Być może konsekwencjami problemów osób w tym wieku obciążone są właśnie dzieci, stanowiące również sporą grupę beneficjentów OPS w Wąsoszu. Osób posiadających mniej niż 15 lat, a korzystających z pomocy społecznej, w 2004 roku łącznie było 248 (13,6%).

Pomoc Społeczna wsparła także 125 osób w wieku od 16 do 21 lat (6,9%), podobnie osoby w wieku od 22 do 30 lat (120, tj. 6,6%), a także 66 osób w wieku od 51 do 60 lat (3,6%), 35 osób w wieku od 61 do 70 lat (1,9%). Najmniej wsparto osoby mające powyżej 71 lat – 19 osób, tj. 1,0%.

Ze względu na rodzaj aktywności zawodowej, największą liczbę odbiorców pomocy społecznej stanowili bezrobotni bez prawa do zasiłku – 1270 osób. Po raz kolejny bezrobocie stanowi najistotniejszy problem osób zgłaszających się po pomoc.

Pozostałe grupy odbiorców wymagających wsparcia tworzyły osoby: pracujące dorywczo – 245 osób, pracujące – 87 osób, przebywające na rencie – 76 osób, oraz na emeryturze – 35 osób, nie pracujące i nie zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy – 32 osoby, pozostające na zasiłku dla bezrobotnych – 31 osób, a także 28 uczących się i 14 studiujących.

2.3. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, że standard życia wielu ludzi stale się obniża oraz rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu na przykład niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

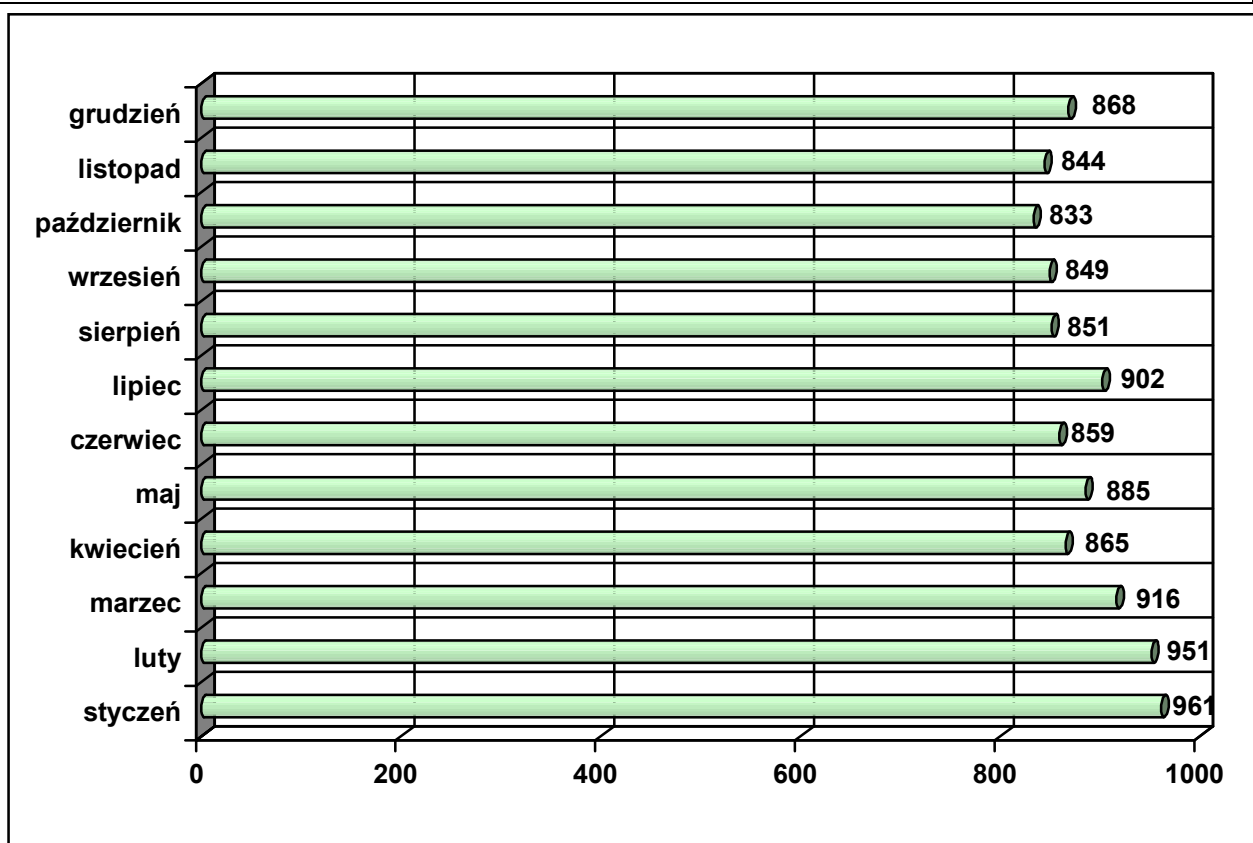
Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

W województwie dolnośląskim w dniu 31 grudnia 2004 roku zanotowano 22,2% stopę bezrobocia. Najniższą stopę bezrobocia w województwie dolnośląskim zarejestrowano na obszarze podregionu Legnickiego – 21,2%, w którym znajduje się powiat górowski, a najwyższą na obszarze podregionu Jeleniogórsko-wałbrzyskiego – 27,7%. Niestety dane dla powiatu są niepokojące, bowiem stopa bezrobocia zarejestrowanego w 2004 roku w powiecie górowskim wyniosła 32,1%.

Na koniec 2004 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Górze zarejestrowanych było 868 bezrobotnych z terenu gminy Wąsosz, w tym 458 kobiet. W ciągu roku 2004 liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmieniała się z miesiąca na miesiąc. Poniższy wykres przedstawia zachodzące zmiany ilościowe.

Liczba bezrobotnych zamieszkałych gminę zarejestrowanych w 12 miesiącach 2004 r.

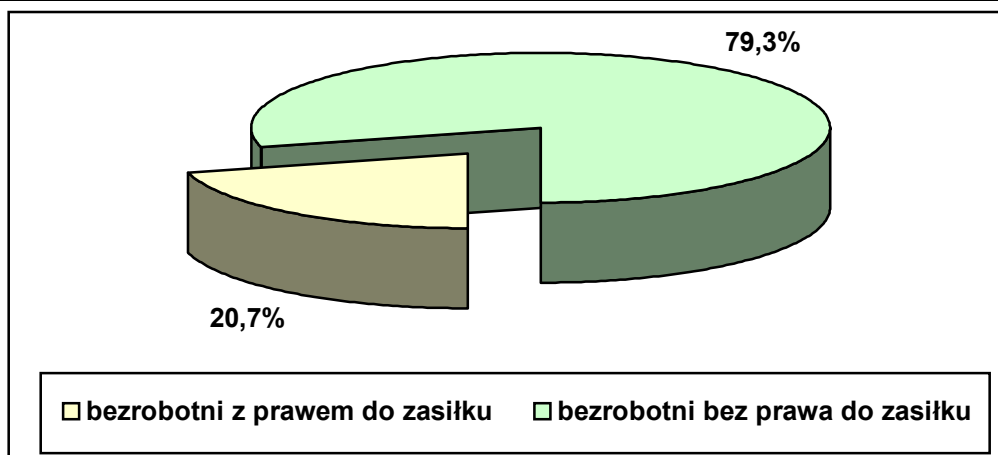

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Górze.

W stosunku do stycznia 2004 roku, liczba bezrobotnych w grudniu 2004 roku zmniejszyła się z 961 osób do 868, tj. o 93 osoby, czyli o niemal 9,7%. Największy spadek liczby osób bez pracy zarejestrowano w październiku 2004 roku – do liczby 833 osób.

Wśród 868 osób nie posiadających pracy, zarejestrowanych w PUP w Górze w dniu 31 grudnia 2004, 713 poprzednio pracowało, w tym 458 kobiet. 359 osób pracowało aż do momentu zarejestrowania się, a 40 zostało zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Natomiast 155 osób, w tym 110 kobiet, nie pracowało w ogóle.

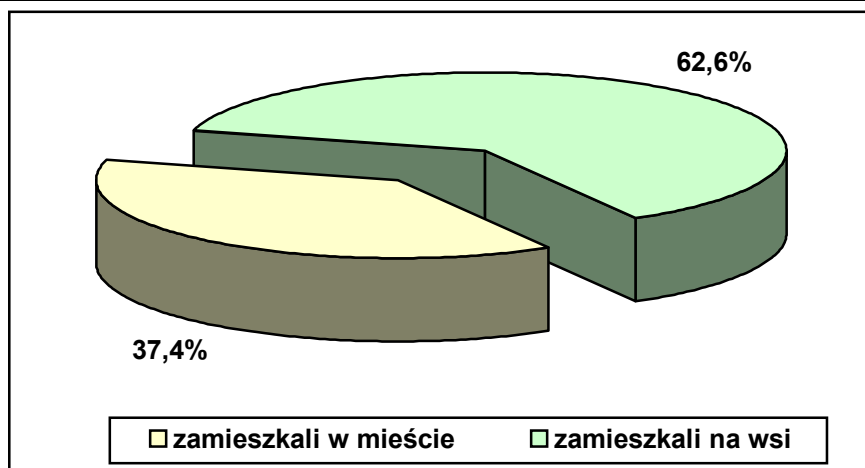
Bezrobotni gminy Wąsosz według prawa do zasiłku.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Górze.

Z 868 bezrobotnych, zarejestrowanych na dzień 31 grudnia 2004 roku, tylko 180 osób (z czego 68 kobiet) posiadało prawo do zasiłku (20,7% ogółu bezrobotnych). Pozostałe 688 osób, (w tym 390 kobiet) nie posiadało takiego prawa (79,3%). Tak wysoki odsetek osób bezrobotnych, którym nie przysługują świadczenia pieniężne z tytułu nieposiadania pracy, może zatem tłumaczyć sporą liczbę świadczeń wydanych przez OPS w 2004 roku właśnie z powodu bezrobocia.

Bezrobotni gminy Wąsosz według miejsca zamieszkania.

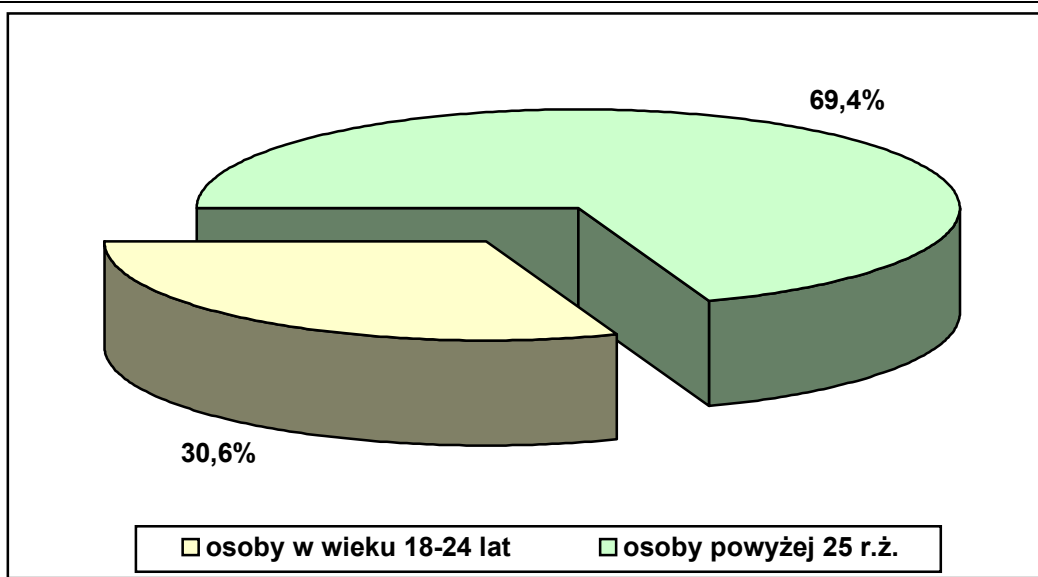

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Górze.

Spośród bezrobotnych 543 osoby (62,6%) zamieszkiwało wieś, w tym 293 kobiety. Jedna osoba zarejestrowana mieszkająca na wsi posiadała własne gospodarstwo rolne. Prawo do zasiłku przysługiwało 120 bezrobotnym mieszkającym na wsi. Natomiast pozostałe 325 osób (37,4%) zamieszkiwało miasto Wąsosz, w tym 165 kobiet. Z danych wynika, że problem bezrobocia z większą intensywnością dotyka mieszkańców wsi, w tym szczególnie byłych pracowników państwowych gospodarstw rolnych.

W grudniu 2004 roku zarejestrowano 71 osób, z czego po raz pierwszy status bezrobotnego otrzymało 5 osób, a po raz kolejny 66 osób. 5 spośród nowo zarejestrowanych osób odbyło szkolenia organizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Górze. Natomiast z ewidencji bezrobotnych wyłączono w grudniu 2004 roku 45 osób, ponieważ: 17 osób podjęło pracę, 1 osoba rozpoczęła szkolenie/staż, 23 osoby nie potwierdziły gotowości do pracy, 1 dobrowolnie zrezygnowała ze statusu bezrobotnego, a 3 nabyły prawo emerytalne/rentowe.

Bezrobotni gminy Wąsosz według wieku.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Górze.

Wśród 868 bezrobotnych osoby w wieku od 18 do 24 lat stanowiły 266 osób, tj. 30,6%. Osoby powyżej 25 roku życia stanowiły 602 bezrobotnych, tj. 69,4%. Mając na uwadze rozpiętość wiekową drugiej grupy, można stwierdzić, że osoby młode, w tym absolwenci szkół poszukujący pierwszej pracy, stanowią dość liczną grupę bezrobotnych. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż wysoka liczba młodych bezrobotnych może świadczyć o pewnych nieprawidłowościach na rynku pracy. Gospodarka zasobami ludzkimi gminy bądź w niewystarczający sposób wykorzystuje potencjał tkwiący w młodej kadrze, bądź nie jest przygotowana, czy też nie jest dostatecznie rozwinięta, by sprostać zapotrzebowaniom.

Osoby niepełnosprawne stanowiły znikomy odsetek wśród bezrobotnych zarejestrowanych w grudniu 2004 roku. Osób niepełnosprawnych nie posiadających pracy było 14, w tym 8 kobiet. 5 spośród nich posiadało prawo do zasiłku.

2.4. KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży.

W gminie Wąsosz zadania oświatowe oraz opiekuńczo-wychowawcze realizują: przedszkole, 4 szkoły podstawowe oraz gimnazjum. Działa także Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.

Na terenie gminy funkcjonuje 1 Przedszkole Samorządowe mieszczące się w Wąsoszu. Do przedszkola w roku szkolnym 2004/2005 uczęszczało 95 dzieci.

Dzieciom zapewniono opiekę pielęgniarki, badania psychologiczno-pedagogiczne, badania przesiewowe oraz indywidualną terapię logopedyczną i zajęcia ortofoniczne dla całej grupy. Przedszkole proponowało także dodatkowe zajęcia z języka angielskiego.

Szkoły podstawowe gminy znajdują się w Wąsoszu, w Czarnoborsku, w Pobielu i w Płoskach. Uczęszcza do nich w sumie ok. 630 uczniów. Natomiast w gimnazjum mieszczącym się w Wąsoszu kształcą się ok. 360 uczniów. Z badań przeprowadzonych na terenie tych palcówek wynika, że tylko w gimnazjum pracuje pedagog szkolny i tylko w jednej ze szkół podstawowych zatrudniona jest pielęgniarka.

Aby zapewnić prawidłową realizację zadań, wszystkie szkoły współpracują z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną i lekarzami, dwie z logopedą, cztery z policją i Ośrodkiem Pomocy Społecznej, a także jedna z kuratorami sądowymi. Ponadto prowadzona jest współpraca z instytucjami pozarządowymi mieszczącymi się w powiecie górowskim – m. in. z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci oraz Związkiem Harcerstwa Polskiego.

Wszystkie szkoły prowadzą dożywianie uczniów: ogółem ok. 215 uczniów je posiłki w szkole. Przy czym dyrekcje mają świadomość, że taką pomocą należałoby objąć większą liczbę uczniów.

Istotną funkcją szkoły jest prowadzenie świetlicy oraz organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów, szczególnie tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz z rodzin zagrożonych problemami i dysfunkcyjnych. Niestety tylko jedna z pięciu szkół prowadzi świetlicę dla ok. 60 uczniów. Pozostałe szkoły organizują opiekę dzieciom dojeżdżającym do szkoły, ale tylko w czasie czekania uczniów na autobus. Natomiast wszystkie szkoły proponują uczniom zajęcia dodatkowe, takie jak: koła zainteresowań (matematyczne, polonistyczne, przyrodnicze, teatralne, informatyczne), kluby europejskie, zajęcia sportowe, zespoły instrumentalne itp. Ponadto szkoły prowadzą dla uczniów zajęcia wyrównawcze i korekcyjno-kompensacyjne, a w gimnazjum dodatkowo doradztwo zawodowe.

Probleмами, które w najpoważniejszym stopniu dotyczą środowisko uczniowskie, są przede wszystkim bezrobocie rodziców, ubóstwo, alkoholizm, wyjazdy do pracy zagranicę i związany z tym brak odpowiedniej opieki nad dzieckiem. Sami uczniowie borykają się z problemem palenia papierosów, spożywania alkoholu, agresji i rezygnacji z celów, braku motywacji.

Na terenie szkół przeprowadzono rozpoznanie najsilniej występujących problemów środowiska uczniowskiego. Wyniki tych badań wskazują, że podstawowym problemem uczniów są konflikty z kolegami szkolnymi, kłamstwa, drugoroczność, a także agresja i problem zaniedbania ze strony rodziców. Zdarzają się także przypadki kradzieży.

Aby zapobiegać negatywnym zjawiskom występującym na terenie szkół, czy też pojawiającym się w środowisku uczniów, szkoły prowadzą zajęcia profilaktyczne, m. in. z zakresu profilaktyki uzależnień („Noe”, akcja „Dzień bez papierosa”), profilaktyki przemocy („Bezpieczna szkoła”) oraz zajęcia integracyjne, bajki terapeutyczne, pogadanki.

Ponadto szkoły zapewniają uczniom i rodzicom m. in. następujące formy wsparcia:

- doradztwo, warsztaty, konsultacje, pogadanki dla rodziców,
- dostosowanie programów nauczania do potrzeb i możliwości ucznia, realizowanie programów pomocy uczniom o specyficznych problemach edukacyjnych,
- udział w szkolnych kołach zainteresowań,
- pomoc stypendialna, pomoc materialna,
- dożywianie dzieci.

Dyrekcje szkół wskazały również, że gdyby posiadały odpowiednie środki finansowe, mogłyby efektywniej wypełniać swe zadania opiekuńczo-wychowawcze, głównie dotyczące animacji czasu wolnego uczniów, oraz podejmować szereg innych działań zarówno profilaktycznych, jak i naprawczych.

Oprócz szkół na terenie gminy Wąsosz działalność wychowawczo-opiekuńczą prowadzi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, w którym uczy się 108 uczniów. Ośrodek zapewnia opiekę psychologa i pielęgniarki, współpracuje z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, logopedą, lekarzem, policją oraz pomocą społeczną. W ośrodku funkcjonuje stołówka, która zapewnia dzieciom znajdującym się w internacie całodzienne wyżywienie. W internacie działa także świetlica, w której w godzinach 6³⁰-21⁰⁰ opieką objętych jest 67 uczniów. Ośrodek zapewnia uczniom zajęcia rewalidacyjne, wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne i prowadzi zajęcia profilaktyczne.

Na terenie gminy działalność oświatowo-kulturalną prowadzi także Zespół Placówek Kultury w Wąsoszu.

2.5. KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej „niepełnosprawność” oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem w dobie obecnej „niepełnosprawność” jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania.

W związku z tym polityka społeczna powinna prowadzić aktywne działania, na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie pracować na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse i warunki korzystania z przysługujących im praw.

Osobą niepełnosprawną jest taka osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa). Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy: osoby niepełnosprawne prawnie, czyli te, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, oraz osoby niepełnosprawne biologicznie, tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale odczuwają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Kryterium, zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie, jest posiadanie przez tą osobę aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający dla osób w wieku 16 lat i więcej, bądź uprawnienia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dla dzieci poniżej 16 roku życia.

Na terenie gminy Wąsosz nie prowadzi się szczegółowej statystyki wśród osób niepełnosprawnych. Z posiadanych informacji Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że terenie gminy zamieszkuje w sumie 1.358 osób niepełnosprawnych, z czego 1.260 osób dorosłych oraz 98 dzieci. Orzeczenie o niepełnosprawności posiadają 1.174 osoby, w tym 87 dzieci oraz 1.087 dorosłych.

Pomocy osobom niepełnosprawnym na terenie gminy udziela Ośrodek Pomocy Społecznej. Funkcjonuje także Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, w którym prowadzone są klasy integracyjne dla dzieci niepełnosprawnych sprawiających problemy wychowawcze. Natomiast na terenie powiatu Góra pomocy udziela Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz PFRON.

2.6. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE

Alkoholizm oraz inne uzależnienia, takie jak narkomania i nikotynizm, to zauważalne zjawiska w obszarze pomocy społecznej. Są one trudne do rozwiązania, gdyż zarówno ich źródłem, jak i ich skutkiem są inne problemy.

Nadużywanie alkoholu i środków psychoaktywnych powoduje szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Następstwa te dotyczą nie tylko zdrowia fizycznego i psychicznego.

Głównymi problemami współwystępującymi wraz z uzależnieniami są bezdomność, bezrobocie, ubóstwo, dysfunkcje rodziny, długotrwała choroba, przestępczość — w tym przemoc w rodzinie. Wśród przyczyn popadania w alkoholizm można wymienić uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utrata zatrudnienia. Zjawisko narkomanii wzrasta z kolei z powodu zwiększającej się dostępności do środków psychoaktywnych, pewnego rodzaju mody na zażywanie narkotyków wśród młodzieży, braku autorytetów i celów życiowych.

W gminie Wąsosz za rozwiązywanie problemów związanych z nadużywaniem środków psychoaktywnych odpowiedzialna jest Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wąsoszu. W 2004 roku Komisja swym działaniem objęła 11 osób, z czego 4 skierowała na leczenie odwykowe. Osoby te zgłoszone zostały do Komisji przez policję, rodzinę bądź prokuratora. Z danych KRPA wynika, że problem alkoholu na terenie gminy nie istnieje.

Jednak z diagnozy problemów alkoholowych gminy Wąsosz, przeprowadzonej przez Komisję w 2005 r. wynika, że:

- po alkohol sięga coraz młodsza grupa dzieci i młodzieży, a większość z nich przyznaje się do częstego kontaktu z piwem;
- trudna sytuacja na rynku pracy w gminie powoduje, że wiele osób traktuje alkohol jako sposób radzenia sobie ze stresem związanym z utratą pracy bądź jej brakiem,
- określa się, że 70% interwencji policji związanych jest ze zdarzeniami, w których istotą jest nadużywanie alkoholu i stosowanie przemocy wobec najbliższych,
- w 2004 roku Posterunek Policji w Wąsoszu zanotował:
  - 7 postępowań w sprawach znęcania się nad rodziną (o 3 więcej niż w 2003 roku),
  - 7 postępowań w sprawach bójek z powodu użycia alkoholu (o 5 więcej niż w 2003 roku),
  - 23 zdarzenia jazdy w stanie nietrzeźwym pojazdem mechanicznym (o 14 więcej niż w 2003 roku),
  - 36 procedur Niebieskiej Karty,
- w 2004 roku z powodu alkoholizmu Ośrodek Pomocy Społecznej objął swą pomocą 2 rodziny,
- na mapie problemów alkoholowych gminy zdecydowanie przeważają tereny zamieszkałe przez byłych pracowników państwowych gospodarstw rolnych, a największe zagrożenie występuje w południowo-wschodnim i północno-zachodnim rejonie gminy.

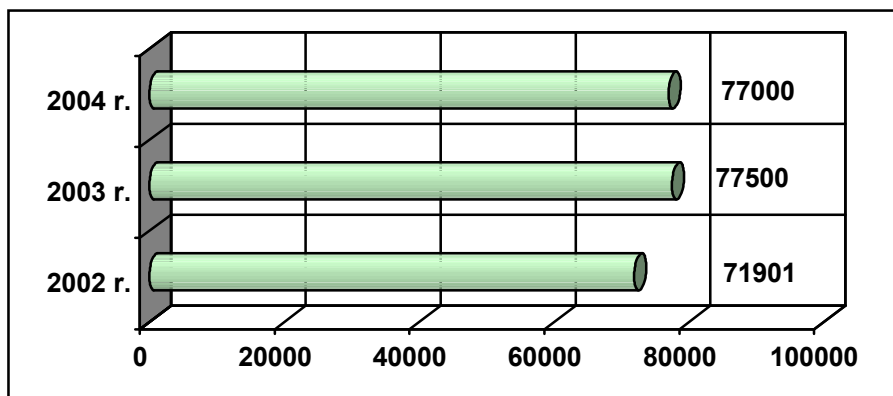
Według danych szacunkowych, przyjętych na podstawie przelicznika Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w gminie Wąsosz około 2% populacji osób dorosłych jest uzależnionych od alkoholu. Około 30% z nich wyraża chęć podjęcia leczenia. Natomiast osoby nadmiernie pijące stanowią około 4% populacji dorosłych na terenie gminy.

Do tej grupy zalicza się mężczyzn wypijających w ciągu roku powyżej 10 litrów czystego alkoholu oraz kobiet wypijających powyżej 7,5 litra czystego alkoholu w ciągu roku.

W roku 2004 Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeznaczyła na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych – podobnie jak w roku poprzednim – 77.000 zł.

Środki finansowe przeznaczone na rozwiązywanie problemów uzależnień w latach 2002-2004 (w zł).

Dane Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych gminy Wąsosz.

W porównaniu do roku 2002, kiedy to na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych przeznaczono 71.901 zł, suma środków finansowych w 2003 roku została powiększona o ok. 7,8%, i wyniosła 77.500 zł. W roku 2004 została nieznacznie pomniejszona do 77.000 zł.

Do grona osób i instytucji przygotowanych do rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami – poza Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zalicza się także Świetlicę Socjoterapeutyczną mieszczącą się w Wąsoszu, pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej z Wąsosza oraz pedagogów szkolnych.

W realizacji zadań związanych z uzależnieniami gmina współpracuje również z następującymi instytucjami: z Centrum Profilaktyki Alkoholowej mieszczącym się w Górze, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie z Góry oraz z posterunkiem policji z Wąsosza.

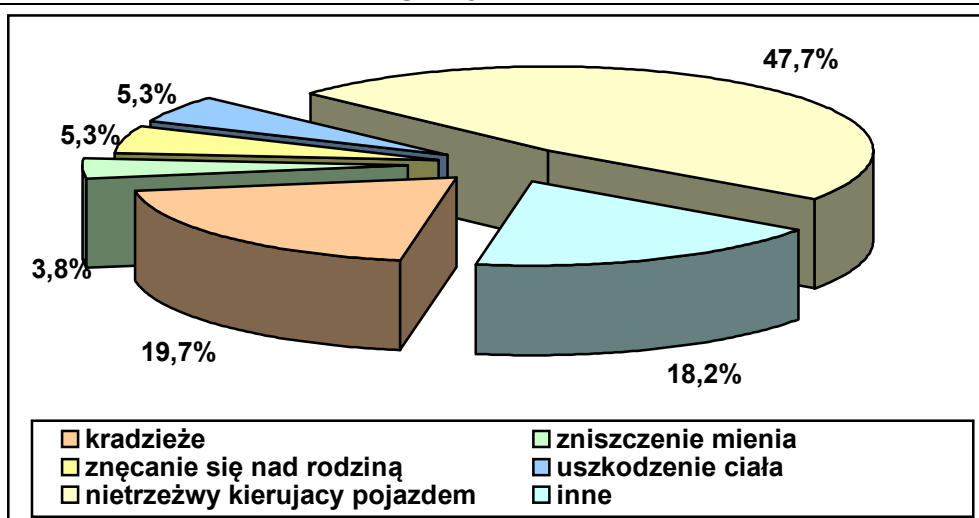
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jedną z tych kwestii społecznych, która odciska dotkliwie piętno na funkcjonowaniu każdej lokalnej społeczności, w której ma miejsce. Intensywność oraz częstotliwość, z jaką występują zdarzenia przestępcze, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność miast i gmin.

Dlatego tak istotne jest prowadzenie adekwatnych działań prewencyjnych oraz operacyjnych i porządkowych, zmierzających w kierunku zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Wąsosz wykonuje posterunek policji znajdujący się w Wąsoszu. Z analizy danych posterunku wynika, że w 2004 roku na terenie gminy zarejestrowano łącznie 134 zdarzenia związane z naruszeniem przepisów prawa. Wśród nich znalazły się:

Przestępstwa stwierdzone na terenie gminy w 2004 r.

Dane posterunku policji w Wąsoszu.

Najczęstszym zdarzeniem wśród zarejestrowanych w 2004 roku przez policję było kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym – 63 przypadki (47,7% ogółu zarejestrowanych zdarzeń), w tej liczbie znalazło się 40 nietrzeźwych kierujących pojazdem niemechanicznym oraz 23 kierujących pojazdem mechanicznym. Drugą grupę stanowiły kradzieże łącznie zaewidencjonowano 26 takich przypadków (19,7%), w tym 15 kradzieży z włamaniem oraz 11 kradzieży mienia.

Policja odnotowała także:

- 7 przypadków znęcania się nad rodziną (5,2%),
- 7 przypadków uszkodzeń ciała (5,2%),
- 5 przypadków zniszczenia mienia (3,7%),
- 2 oszustwa (1,5%),
- 2 groźby karalne (1,5%),
- 2 wypadki drogowe (1,5%),
- 2 przestępstwa związane z niepłaceniem alimentów (1,5%),
- 2 przestępstwa związane z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii (1,5%),
- 1 naruszenie zakazu sądowego (0,7%),
- 13 innych zdarzeń (9,7%).

Jak na niemal ośmiotysięczną gminę skala przestępstw nie jest zatrważająca, aczkolwiek policja w związku z zarejestrowanymi zdarzeniami podejmuje następujące działania naprawcze:

- planowanie służby w godzinach popołudniowo-nocnych w miejscach szczególnie zagrożonych,
- prowadzenie efektywniejszych prac operacyjno-rozpoznawczych,
- kontrolowanie miejsc gromadzenia się elementu przestępczego, pijackiego i chuligańskiego,
- w czasie kontroli drogowych szczególnie sprawdzanie przewożonych i przenoszonych bagaży, pojazdów, dokumentów,
- utrzymywanie stałego kontaktu z samorządem.

2.8. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa „SWOT” jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych:

➤ **Kwestia osób bezrobotnych**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzrasta znaczenie wykształcenia jako wartości, • pracownicy ośrodka pomocy społecznej są przygotowani do pracy z osobami bezrobotnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka skala bezrobocia na terenie gminy, • występowanie wysokiego bezrobocia długotrwałego, • zachodzi zjawisko dziedziczenia bezrobocia, • niewykorzystywanie potencjału technicznego, jak i naukowego w pracy z osobami bezrobotnymi, • brak lokalnych przedsięwzięć godnych upowszechniania w kwestii bezrobocia, • brak organizacji pozarządowych wspierających działania na rzecz osób pozostających bez pracy.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • istnienie regionalnych i lokalnych działań przeciwdziałających bezrobociu, • istnienie regionalnych i lokalnych działań skierowanych do długotrwanie bezrobotnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastające bezrobocie, • rozwijanie się zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych gminy, • niedostateczny dostęp do kształcenia ustawicznego na obszarze wiejskim, • istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Szansą na poprawę takiego stanu rzeczy są działania zapobiegające bezrobociu oraz praca z osobami bezrobotnymi i na ich rzecz. Przeszkodą w osiągnięciu celu może być rozwijające się zjawisko wykluczenia społecznego, szczególnie na terenach byłych państwowych gospodarstw rolniczych, dziedziczenie bezrobocia oraz nielegalne zatrudnianie pracowników (tzw. praca „na czarno”). Działalność organizacji pozarządowych mogłaby wesprzeć działania instytucji administracji publicznej i zaktywizować środowisko.

➤ **Kwestia dzieci, młodzieży i rodziny**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży, • aktywne działania podejmowane przez pomoc społeczną na rzecz dzieci i młodzieży, • prowadzenie działań na szczeblu samorządu zapobiegających dysfunkcjom rodziny, • aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający poziom koordynacji działań podmiotów zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży, • na terenie gminy brak organizacji pozarządowych, działających w sferze pomocy dzieciom i młodzieży, • zatrudniona niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną, • brak ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie, a szczególnie placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi, • idea wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży nie jest propagowana.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie programów profilaktycznych na terenie szkół, • racjonalne rozdzielanie środków publicznych przeznaczonych na pomoc dzieciom i młodzieży oraz rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie na terenie gminy zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo, • niewystarczająca współpraca zachodząca pomiędzy rodziną a szkołą, • niedostateczna oferta form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

Czynnikiem pozytywnym jest współpraca instytucji zajmujących się kwestią dzieci, młodzieży i rodziny oraz aktywne poszukiwanie środków finansowych. Czynnikiem negatywnym jest natomiast brak instytucji zajmujących się opieką nad dziećmi i młodzieżą, oferujących różne rodzaje spędzania czasu wolnego oraz ośrodków szeroko rozumianego wsparcia dla rodziny będących w kryzysie. Zagrożeniem jest brak inicjatywy społeczności lokalnej (brak organizacji pozarządowych) i niewykorzystanie potencjału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów ich dotyczących (samopomoc).

➤ **Kwestia osób uzależnionych**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi, • prawidłowe wykorzystywanie środków finansowych pochodzących m.in. z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, • dysponowanie stałymi środkami finansowymi przeznaczonymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień, • prawidłowy przepływ informacji pomiędzy organizacjami zajmującymi się kwestią uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak organizacji pozarządowych działających w sferze uzależnień, • brak dobrze przygotowanej bazy lokalowej do pracy z osobami uzależnionymi, • brak bazy leczenia odwykowego na terenie gminy, • brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy, związanej z nadużywaniem środków psychoaktywnych, • społeczność lokalna nie włącza się w działania samopomocowe.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • fachowcy różnych dziedzin nauki zainteresowani są współpracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, • istnienie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • nieposiadanie wystarczających możliwości, by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień, • zwiększająca się bieda w społeczeństwie, będąca skutkiem rosnącego problemu bezrobocia.

Mocną stroną gminy w dziedzinie pracy z osobami uzależnionymi jest przede wszystkim stały dostęp do wystarczających środków finansowych oraz współpraca pomiędzy jednostkami zajmującymi się tą kwestią. Problemem jest natomiast brak bazy stacjonarnej umożliwiającej pomoc uzależnionym oraz ofiarom przemocy bezpośrednio na terenie gminy. Po raz kolejny zagrożeniem jest brak postaw prospołecznych wśród mieszkańców gminy, co skutkuje brakiem organizacji pożytku publicznego, mogących w dużej mierze pomagać w rozwiązywaniu problemów uzależnień.

➤ **Kwestia osób niepełnosprawnych**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • potrzeby osób niepełnosprawnych są dostatecznie rozpoznawane w kontekście środowiska lokalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych, • brak bazy rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych, • brak pełnego rozpoznania liczby osób niepełnosprawnych, • brak organizacji pozarządowych działających w sferze niepełnosprawności, • osoby niepełnosprawne nie angażują się w działalność samopomocową, • istnienie barier architektonicznych, utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, • edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak standaryzowanych usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych, • zmniejszająca się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, • istnienie barier architektonicznych, • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze wśród osób niepełnosprawnych.

Edukowanie o potrzebach osób niepełnosprawnych korzystnie wpływa na akceptację tych osób przez społeczność lokalną, lecz nie rozwiązuje podstawowych potrzeb tych osób. Należy przede wszystkim podnosić jakość ich życia oraz umożliwiać im samorealizację, poprzez rozpoznanie potrzeb osób niepełnosprawnych i likwidowanie barier architektonicznych. Jakość życia osób niepełnosprawnych można podnosić także poprzez mobilizowanie ich do samopomocy, tworzenie miejsc pracy oraz instytucji – w tym organizacji pozarządowych, oferujących aktywne spędzanie czasu wolnego oraz rehabilitację.

➤ **Kwestia osób starszych**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • obniża się liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej, • nie dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych, • zmniejsza się liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak określonego standardu usług dla osób starszych, • niedostateczny dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej dla osób starszych oraz wysokie koszty pobytu w domach opieki, • niewystarczająca liczba specjalistów zatrudnionych w ośrodku pomocy społecznej zajmujących się problematyką osób starszych, • brak małych form pomocy społecznej dla osób starszych, • sfera techniczna nie ułatwia codziennego życia mieszkańców starszych, • brak pracy wolontaryjnej na rzecz osób starszych.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • uwrażliwienie systemu oświaty na problemy osób starszych, • posiadanie dokładnej statystyki osób w III wieku, • podmiotowe traktowanie osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowywanie usług do standardów Unii Europejskiej, • wzrastająca liczba osób samotnych, • niedostosowanie infrastruktury do osób starszych, • brak dokładnego rozpoznania potrzeb osób starszych, • brak koordynacji działań na rzecz osób starszych.

Praca na rzecz osób starszych przyczynia się do ich podmiotowego traktowania oraz uwrażliwiania społeczeństwa lokalnego na ich potrzeby. Natomiast sytuację osób starszych pogarsza utrudniony dostęp do placówek opieki społecznej, przede wszystkim ze względów finansowych, oraz brak na terenie gminy specjalistów im pomagających, jak i małych form pomocy społecznej – np. Dziennego Domu Pobytu. Niekorzystny jest także stan infrastruktury technicznej gminy, pogarszający jakość życia osób III wieku.

➤ **Kwestia kadr i służb pomocowych**

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zatrudnienie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej, • prowadzenie przez pracowników działań socjalnych z rodziną. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinom problemową, • przeciążenie ilością zadań, • niedostateczne finansowanie zadań pomocy społecznej, • brak na terenie gminy placówek opiekuńczo-wychowawczych, domów opieki społecznej.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • stałe podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych wśród kadry pomocy społecznej, • podejmowanie współpracy z jednostki pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca ilość wykwalifikowanych pracowników w stosunku do potrzeb, • przeciążenie ilością zadań.

Liczba wyspecjalizowanej kadry pomocy społecznej w gminie jest niedostateczna. Pracownicy przeciążeni ilością zadań nie są w stanie sprostać rosnącym wymaganiom społeczności lokalnej. Problemem, będącym zagrożeniem dla gminy, jest również nieodpowiednie finansowanie zadań wykonywanych przez służby pomocowe.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS, radnych, mieszkańców gminy.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

➤ **Atuty i potencjał rozwojowy oraz słabe strony gminy**

Według mieszkańców, najistotniejszymi zaletami gminy Wąsosz są: atrakcyjne położenie gminy wśród rejonów zalesionych, z dala od wielkich aglomeracji miejskich, cisza i spokój, zdrowe i nieskażone środowisko naturalne. Z atutami tymi koresponduje mała liczba ludności gminy, małe miejscowości, w których życzliwi mieszkańcy mogą czuć się bezpiecznie.

Natomiast wśród najczęściej wymienianych słabości gminy znalazły się: trudna sytuacja na rynku pracy w gminie, brak nowych miejsc pracy i wynikające z tego bezrobocie. Respondentom doskwiera także brak ośrodków kultury, które oferowałyby różnorakie formy spędzania czasu wolnego, zarówno dzieciom, młodzieży, jak i dorosłym. Do wad gminy zaliczono także zły stan techniczny dróg, niedostatecznie rozwiniętą sieć komunikacji autobusowej, nadużywanie alkoholu przez mieszkańców oraz ich ubożenie.

➤ **Najważniejsze problemy społeczne w gminie**

Za najważniejsze problemy w gminie uznano bezrobocie oraz alkoholizm. Oba problemy, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów w znacznym stopniu dotyczą mieszkańców gminy i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne. Większość ankietowanych wskazała, że te problemy, a zwłaszcza długotrwałe bezrobocie, będące wynikiem braku perspektyw zawodowych, wykazują tendencje wzrostowe.

Należy zauważyć, że według oficjalnych statystyk problem alkoholizmu jest marginalny, wręcz nieistniejący w gminie Wąsosz. Natomiast według mieszkańców jest on widocznym, narastającym i negatywnym zjawiskiem społecznym.

Problemem, wskazanym przez respondentów, jest także narastające ubożenie mieszkańców gminy, będące konsekwencją bezrobocia, oraz pojawienie się problemu narkomanii. Ponadto wskazano na takie kwestie jak: bezdomność, brak pracy dla kobiet, problemy osób starszych i samotnych oraz osób niepełnosprawnych, brak opieki środowiskowej dla dzieci, wandalizm, mały przyrost naturalny.

➤ **Szczególnie narażone grupy społeczne**

Za szczególnie narażonych na problemy społeczne uznano bezrobotnych oraz dzieci i młodzież, przede wszystkim te, pochodzące z rodzin biednych, dysfunkcyjnych, wielodzietnych. Również rodziny zamieszkałe na terenach byłych państwowych gospodarstw rolnych uznano za grupę mieszkańców, która dotkliwie odczuwa skutki niekorzystnych zmian społecznych.

Wskazano także na trudną sytuację absolwentów szkół średnich, nie mogących znaleźć pierwszej pracy, ludzi starszych oraz rodziny borykające się z problemem alkoholowym.

Respondenci uznali, że w pierwszej kolejności należy wspierać rodziny byłych pracowników państwowych gospodarstw rolnych. Ponadto wsparcie powinno trafiać do osób bezrobotnych, nie posiadających prawa do zasiłku, dzieci i młodzieży, rodzin wielodzietnych, dysfunkcyjnych, w tym szczególnie z problemem alkoholowym, oraz osób starszych – rencistów i emerytów.

➤ **Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych**

Respondenci, wskazując na osoby i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, zwrócili przede wszystkim uwagę na wiodącą rolę Ośrodka Pomocy Społecznej w Wąsoszu. Zauważyli jednocześnie pozytywne oddziaływanie pracowników Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, urzędu miejskiego, Powiatowego Urzędu Pracy w Górze, parafii kościelnych oraz szkół i zakładów pracy.

Wśród instytucji wzbudzających zaufanie wymienili również Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, posterunek policji, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Kluby AA działające w powiecie.

➤ **Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii**

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy Wąsosz. Z zamkniętego katalogu wybrali sześć najistotniejszych kwestii.

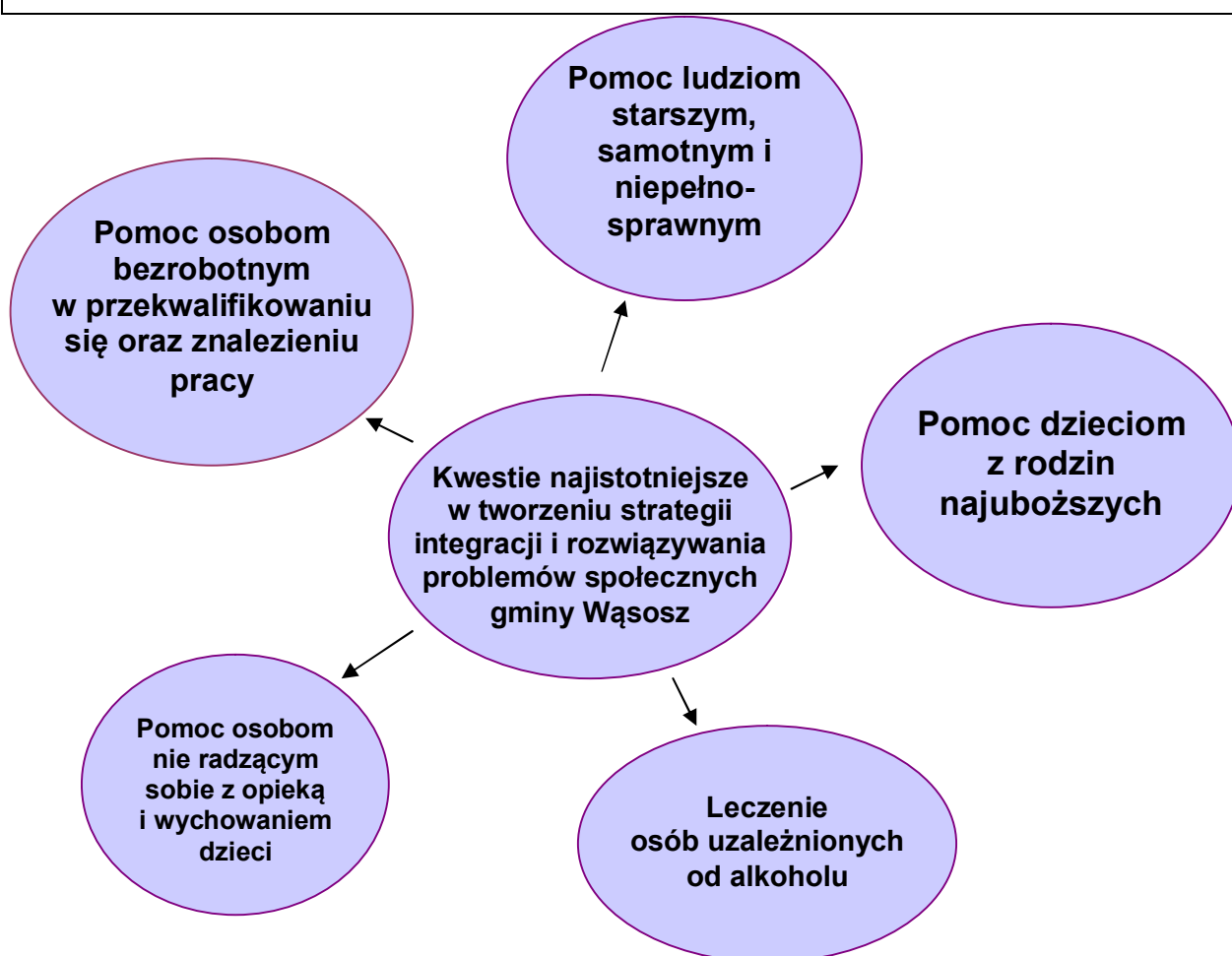
Należą do nich:

- ✓ pomoc dzieciom z rodzin najuboższych,
- ✓ pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu się oraz znalezieniu pracy,
- ✓ leczenie osób uzależnionych od alkoholu,

- ✓ pomoc ludziom starszym, samotnym i niepełnosprawnym,
- ✓ pomoc osobom nie radzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci.

Ponadto do kwestii ważnych, a nie ujętych w powyższym zestawieniu, zaliczono pomoc samotnym matkom oraz kobietom w ciąży, pomoc bezdomnym, dzieciom z domów dziecka i dzieciom chorym i upośledzonym oraz pomoc ludziom dotkniętym skutkami powodzi i innych klęsk żywiołowych, Polakom powracającym do ojczyzny, narkomanom, a także finansowanie zakupu sprzętu dla szpitali i kosztowych operacji nie refundowanych przez NFZ.

Graficzny obraz najistotniejszych kwestii problemowych gminy Wąsosz.

Badania własne Centrum AV.

Należy dodać, że w prezentowanym zestawieniu pominięto kategorie, na które nie było wskazań, na przykład kwestie pomoc uchodźcom, byłym więźniom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, pomoc ofiarom wojen w różnych krajach świata oraz pomoc osobom chorym na AIDS.

2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określa się instytucje znajdujące się na terenie gminy, działające w obszarze polityki społecznej i rozwiązujące dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

➤ Instytucje samorządowe:

Najistotniejszą rolę w kwestii rozwiązywania problemów społecznych w gminie odgrywa **Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąsoszu**. Ośrodek zatrudnia 5 pracowników, w tym 1 pracownika kadry kierowniczej oraz 4 pracowników socjalnych. Wszyscy posiadają wykształcenie średnie kierunkowe. Jednostka realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

Do instytucji samorządowych należy także **Świetlica Socjoterapeutyczna** znajdująca się w Wąsoszu, która działa od 2003 roku i jest czynna dwa razy w tygodniu. Organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, edukacyjne oraz zabawowe dzieciom z rodzin patologicznych.

Na terenie gminy działa także wspomniany już **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**.

➤ Instytucje pozarządowe:

Niestety na terenie gminy Wąsosz nie prowadzą swej działalności żadne organizacje pozarządowe, które mogłyby wspierać działania samorządu gminy.

2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy, zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, posterunek policji, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano ze wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Dopiero sumując powyższe, nakładając – na pojawiające się w diagramach problemy do rozwiązania – zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, można wskazać najważniejsze problemy, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania, są:

- dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, które wymagają profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu pojawiających się trudności, rzucają na wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży.
- poziom bezrobocia na terenie miasta i gminy Wąsosz skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.
- pogarszająca się sytuacja materialna osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych, skutecznie ogranicza im samodzielny, pełny i czynny udział w życiu społecznym.
- uzależnienie od środków psychoaktywnych jest problemem społecznym, który przyczynia się do powstawania negatywnych zjawisk ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.
- właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie i ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi.
- brak organizacji pozarządowych na terenie gminy, skutecznie utrudnia realizację nowatorskich rozwiązań oraz występowanie o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**TWORZENIE ORGANIZACYJNYCH, INSTYTUCJONALNYCH
I MATERIALNYCH WARUNKÓW W CELU POPRAWY SYTUACJI
SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA I GMINY WĄSOSZ
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI
I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU**

3.2. CELE STRATEGICZNE

Problem 1:

Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie i ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi.

Cel strategiczny 1:

Systematyczna analiza istniejących problemów społecznych.

Cele szczegółowe:

- 1.1. Ocena stanu potrzeb społecznych.
- 1.2. Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.

Kierunki działania:

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
4. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
5. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
6. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.

Problem 2:

Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, które wymagają profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu pojawiających się trudności, rzutują na wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 2:

Wsparcie dziecka i rodziny dysfunkcyjnej.

Cele szczegółowe:

2.1. Utrzymanie dziecka w rodzinie:

- pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź wzmocnienie ich funkcji,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami,
- pomoc młodzieży w życiowym usamodzielnieniu poprzez nabycie umiejętności społecznych, umożliwiających im prawidłową adaptację społeczną oraz integrację ze środowiskiem,
- przeciwdziałanie szerzeniu się postaw destrukcyjnych, agresywnych, aspołecznych w środowisku dzieci i młodzieży,

2.2. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców z zachowaniem priorytetu prorodzinnych form opieki zastępczej:

- zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo-wychowawczych poprzez umieszczanie w prorodzinnych formach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych odpowiednio do diagnozy dziecka, na czas kryzysu rodziny naturalnej,
- reintegracja rodziny poprzez ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodzinę naturalną dziecka, po przezwyciężeniu problemów życiowych stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną oraz odtworzenie i wzmocnienie funkcji rodziny naturalnej.

2.3. Aktywne rozwiązywanie sytuacji kryzysowej w rodzinie:

- objęcie opieką psychologiczną i pedagogiczną rodziny, w której występuje kryzys,
- wsparcie instytucjonalne rodziny pozostającej w kryzysie.

Kierunki działania:

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca na:
  - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,

- diagnozie (ocenie) sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
- 2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej:
  - a. z systemu pomocy społecznej,
  - b. z systemu świadczeń rodzinnych.
- 3. Utworzenie sieci świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, działających w poszczególnych miejscowościach, oferujących całodzienną pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu oraz prowadzących grupy wsparcia.
- 4. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi całodobową opiekę dzieciom i młodzieży oraz z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności z sądem rodzinnym i kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.
- 5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu, zajmującymi się opieką nad dziećmi i młodzieżą, oraz organizacjami oferującymi wsparcie rodzinie w sytuacji kryzysowej.
- 6. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).
- 7. Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom oraz dofinansowywanie działań naprawczych prowadzonych przez szkoły, w tym dożywiania uczniów.
- 8. Podejmowanie działań we współpracy z Komisariatem Policji i innymi instytucjami, w celu przeciwdziałania i ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie.
- 9. Stworzenie mieszkań doraźnych w sytuacjach kryzysowych dla samotnych matek z dziećmi.
- 10. Poradnictwo prawne dla mieszkańców.

W ramach realizacji poszczególnych celów, w zależności od środków finansowych na dany rok, możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Problem 3:

Poziom bezrobocie na terenie Miasta i Gminy Wąsosz skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.

Cel strategiczny 3:

System wsparcia na rzecz osób bezrobotnych.

Cele szczegółowe:

- 3.1. Monitoring socjalny – wypracowanie form postępowania wobec osób w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.
- 3.2. Rozwijanie aktywnych form pomocy skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale bezrobotnych, w tym szczególnie do kobiet.

Kierunki działania:

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania i rozwiązywania problemu wysokiego bezrobocia na terenie gminy:
  - a. organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych i staży absolwenckich,
  - b. promowanie i organizowanie klubów pracy i szkoleń, skierowanych szczególnie do osób długotrwale bezrobotnych, kobiet i mężczyzn terenów wiejskich,
  - c. propagowanie działań zmierzających do przekwalifikowywania się osób długotrwale bezrobotnych.
2. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
3. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
4. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
5. Współdziałanie w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
6. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród osób długotrwale bezrobotnych.

W ramach realizacji poszczególnych celów, w zależności od możliwości finansowych na dany rok, możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Problem 4:

Pogarszająca się sytuacja materialna osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych, skutecznie ogranicza im samodzielny, pełny i czynny udział w życiu społecznym.

Cel strategiczny 4:

Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, zapewniającego im właściwą opiekę.

Cele szczegółowe:

- 4.1. Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagającym pomocy.
- 4.2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych osobom starszym i niepełnosprawnym.
- 4.3. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
- 4.4. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym.
- 4.5. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
- 4.6. Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Kierunki działania:

1. Diagnoza potrzeb ludzi starszych i niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokajania.
2. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez:
  - a. propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
  - b. ułatwienie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
  - c. uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
  - d. rozwijanie usług opiekuńczych w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry,
  - e. rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób w podeszłym wieku w celu ich aktywizację.
3. Tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego o charakterze półstacjonarnym w formie ośrodków wsparcia dla osób starszych:
  - a. podjęcie działań zmierzających do powstania Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych z udziałem wolontariuszy.
4. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej i partycypacji osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym:
  - a. budowa projektów socjalnych promujących integrację społeczną,
  - b. organizowanie czasu wolnego w formie zajęć kulturalnych, rekreacyjnych.

5. Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnoprawnych.
6. Tworzenie, szczególnie na wsi, grup samopomocy.
7. Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
8. Współdziałanie z PFRON i organizacjami pozarządowymi dla skuteczniejszego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych oraz z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
9. Rozpoczęcie działań zmierzających w kierunku powołania gabinetu rehabilitacji dla osób starszych i niepełnosprawnych.
10. Rozwijanie wśród młodzieży szkolnej nawyku bezinteresownej pomocniczości.

W ramach realizacji poszczególnych celów, w zależności od możliwości finansowych na dany rok, możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Problem 5:

Uzależnienie od środków psychoaktywnych jest problemem społecznym, który przyczynia się do powstawania negatywnych zjawisk ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.

Cel strategiczny 5:

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy.

Cele szczegółowe:

- 5.1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
- 5.2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
- 5.3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z problemami już istniejącymi.

Kierunki działania:

1. Dążenie do ograniczanie i zmiany struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
3. Wdrożenie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży, realizowanie na terenie placówek oświatowych programów profilaktycznych takich jak „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Żółta linia”.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmacnianie efektów leczenia:
  - a. powołanie instytucji prowadzącej terapię osób uzależnionych,
  - b. utworzenie punktu konsultacyjnego, motywującego do podjęcia leczenia,
  - c. utworzenie grupy AA.
6. Wspieranie działań podejmowanych przez świetlice socjoterapeutyczną w Wąsoszu.
7. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie, z przyjmowanym corocznie przez Radę Miejską, Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zawierającym szczegółowe działania w ww. zakresie.

Problem 6:

Brak organizacji pozarządowych na terenie gminy, skutecznie utrudnia realizację nowatorskich rozwiązań oraz występowanie o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Cel strategiczny 6

Inicjowanie oraz stwarzanie korzystnego klimatu do powoływania organizacji pozarządowych na terenie gminy.

Cele szczegółowe:

- 6.1. Propagowanie i rozwijanie wśród społeczności lokalnej idei obywatelskiej odpowiedzialności i uczestniczenia w zaspokajaniu ludzkich potrzeb.
- 6.2. Stwarzanie korzystnych warunków dla powstawania i rozwoju organizacji pozarządowych na terenie gminy.
- 6.3. Współpraca z partnerami zewnętrznymi zmierzająca do budowy struktur pozarządowych.

Kierunki działań:

1. Analiza ofert organizacji pozarządowych z terenu województwa.
2. Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność ponad lokalną i ogólnopolską poprzez zaprezentowanie im walorów i możliwości samorealizacji na terenie gminy.
3. Inicjowanie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.
4. Propagowanie idei samopomocy i obywatelskiego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej oraz promowanie idei wolontariatu.
5. Podejmowanie działań zmierzających ku powołaniu gminnych organizacji pozarządowych.
6. Inicjowanie ruchu wolontaryjnego w gminie.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- a. budowa monitoringu i ewaluacji,
- b. budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji

Elementami skutecznego monitoringu ewaluacji będą przede wszystkim:

a. Zespół wdrażający strategię.

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza miasta i gminy, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, sekretarz, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, radni, przewodniczący Komisji Polityki Społecznej Rady Gminy.

b. Roczna ocena wdrażania strategii.

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celów, programu rozwiązywania problemów alkoholowych itd.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska corocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań ponadto powinna je cechować:

- a. **efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy realizowane w ramach strategii rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych, służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami;
- b. **skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy);

- c. **celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.4. HARMONOGRAM WDRAŻANIA I FINANSE

Zapisy zawarte w niniejszej strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Strategia niniejsza jest planem działania przyjmowanym dla właściwego środowiska, a została opracowana w oparciu o sporządzoną diagnozę. Poszczególne cele i kierunki działań mogą z czasem ulegać zmianie, jednak zawsze powinny być dostosowywane do zmieniającej się sytuacji społecznej.

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy przyczynili się do powstania strategii, osobom fizycznym, przedstawicielom instytucji publicznych.

Autorzy opracowania mają nadzieje na dalszą współpracę w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.